

Edīte Kanaviņa: Kādus izaicinājumus risinās jaunais skolu finansēšanas modelis?

Publicēts: 12.11.2024.

Demogrāfisko izmaiņu un finansējuma pārdales starp skolām rezultātā arī šogad daļai Latvijas pedagogu pie vienādas slodzes ir algu samazinājums. Šo apstākļu dēļ cieš ne vien pedagogi, bet kopumā tiek apdraudēta arī izglītības kvalitāte. Tā, kā ir šobrīd, nedrīkst turpināt – izglītības finansēšanā ir nepieciešamas izmaiņas. Lai nodrošinātu taisnīgu darba samaksu ikvienam pedagogam neatkarīgi no skolas atrašanās vietas vai skolēnu skaita tajā, Izglītības un zinātnes ministrija izstrādājusi jaunu modeli “Programma skolā”, ko plānots ieviest ar 2025. gada 1. septembri.

Kāpēc izmaiņas ir nepieciešamas šobrīd?

Vispārējā izglītība Latvijā jau no 2009. gada tiek finansēta atbilstoši modelim “Nauda seko skolēnam”. Finansēšanas pieeja, kas savulaik strādāja optimāli, šodienas apstākļiem vairs nav piemērota – modelis sevi ir izsmēlis. Arī izglītībai ir jāmainās līdzī laika, ņemot vērā procesus sabiedrībā un nozares vajadzības, tādēļ sadarbībā ar pašvaldībām, sociālajiem partneriem un izglītības iestādēm izstrādāts modelis, kurā nauda sekos līdzī skolas realizētajām programmām.

Pašlaik pedagogu darba samaksa ir lielā mērā atkarīga no skolēnu skaita izmaiņām pašvaldībā. Daudzviet valstī skolēnu skaits ir neprognozējami mainīgs – iedzīvotāju un attiecīgi arī skolēnu skaits ar katru gadu samazinās. Tā rezultātā mērķdotācijas jeb finansējums skolām turpina samazināties. Lai nodrošinātu kvalitatīvas izglītības pieejamību arī retāk apdzīvotās vietās, ir jābūt nepieciešamajiem priekšnosacījumiem, tostarp pietiekamam finansējumam pedagogu atalgojumam. Lai nepieļautu, ka demogrāfiskās izmaiņas, sevišķi reģionos, arī turpmāk ietekmē pedagogu atalgojumu, ir svarīgi pēc iespējas ātrāk ieviest jauno modeli “Programma skolā”. Turklāt labvēlīgi priekšnosacījumi jaunā modeļa ieviešanai jau ir radīti – pašvaldības ir aktīvi strādājušas

pie skolu tīkla sakārtošanas, nodrošinot optimālus apstākļus augstvērtīgai izglītībai, tostarp optimālu skolu un klašu lielumu.

Modelis izglītības sistēmas sakārtošanai

Jaunā modeļa ieviešanai šobrīd ir izšķiroša nozīme. Kādēļ? Jo “Programma skolā” risinās vairākas kompleksas izglītības jomas problēmas un taisnīgākas darba samaksas nodrošināšana ir tikai viena no tām. Pedagogu atalgojuma pieaugums ir būtisks, tomēr zemākās algas likmes celšana vairākumam pedagogu neatrisinās problēmu. Realitātē izaicinājumi, ar ko skolas sastopas ik dienu, tik un tā būs klātesoši. Tādēļ “Programma skolā” ir optimālākais un ilgtermiņa risinājums, kas paredz un iekļauj nepieciešamās izmaiņas gan atalgojuma, gan atbalsta personāla pieejamības, gan finansējuma prognozējamības, gan slodžu sabalansēšanas, gan skolu autonomijas jautājumos.

Veicot finansējuma aprēķinus atbilstoši jaunajam modelim, skolas redz būtisku finansējuma pieaugumu kā pedagogu atalgojumam, tā arī atbalsta personālam un pasākumiem, kas līdz šim no valsts budžeta netika finansēti. Gan modeļa ieviešanas, gan skolu tīkla sakārtošanas rezultātā ieguvēji būs skolēni – skolu interesēs būs veidot optimāla izmēra klases, kas nodrošinās labus apstākļus izglītības procesa organizēšanai.

Stiprināt pedagoga profesijas prestižu un skolu autonomiju

Jaunais skolu finansēšanas modelis “Programma skolā” ir izglītības jomas prioritāte. Nodrošinot pedagogiem taisnīgāku un konkurētspējīgāku atalgojumu, tiks veicināts arī pedagoga profesijas prestižs. Respektīvi, būs iespējams nodrošināt jaunu pedagogu piesaisti reģionos, kur līdz šim nereti tieši atalgojuma faktors bijis izšķirošs, skolotājiem biežāk izvēloties par labu darbam pilsētās, nevis laukos. Ieviešot jauno modeli, tiks nodrošināts līdzvērtīgs atalgojums skolotājiem Latvijā neatkarīgi no skolas atrašanās vietas.

Ar jauno modeli paredzēts nodrošināt arī lielāku skolu direktoru un darba plānošanas autonomiju, kas attiecīgi nodrošinās lielāku prognozējamību skolu darbā. Direktoriem būs iespēja plānot kopējo finansējuma sadali un pārdali starp programmām, ja tas būs nepieciešams, noteikt pedagogu slodzes apjomu un sastāvu, atbilstoši izglītojamo vajadzībām definēt atbalsta speciālistu slodzi un likmi. “Programma skolā” nodrošinās lielāku stabilitāti, kā arī iespēju būt fleksibiliem plānošanā un rīcībā.

No “Programma skolā” ieviešanas iegūs visas izglītības procesā iesaistītās puses. Pedagogi varēs rēķināties ar taisnīgāku atalgojumu un optimālām slodzēm, izglītības iestāžu vadītājiem būs lielāka autonomija, un skolēniem būs pieejama augstvērtīga izglītība jebkurā Latvijas vietā, papildu atbalsts un resursi individuālajām vajadzībām. Izmaiņas izglītības finansēšanā ir nepieciešamas, un tās ir nepieciešamas tagad.

Edīte Kanaviņa, Izglītības un zinātnes ministres padomniece politiku un procesu pārvaldības

Autors: jautājumos

Saistītas tēmas

[Izglītība](#)

<https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/edite-kanavina-kadus-izaicinajumus-risinas-jaunais-skolu-finansesanas-modelis>